

УДК 336:377

М.М. Тріпак,

*к.е.н., доцент, директор Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу вул. Годованця, 13, м. Кам'янець-Подільський, 32300, Україна
tmm.75@ukr.net*

ОПТИМІЗАЦІЯ ВИДАТКІВ КОШТОРИСУ ІНКЛЮЗИВНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ОЗДОРОВЧОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Анотація. У статті проведено моніторинг кошторисного фінансування Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу в аспектах загального та спеціального фондів. Розроблені власні методологічні напрями математичного моделювання оптимізації структури видатків загального фонду кошторису коледжу в умовах ефективного їх виконання, враховуючи особливості соціально-культурного та оздоровчо-реабілітаційного соціуму. Опрацьовані логічні ланцюжки першочерговості планування відповідних видатків, які мають позитивно впливати на стан соціального розвитку коледжу. Визначено напрямки економії бюджетних коштів в коледжі.

Ключові слова: *інклюзивна освіта, вища освіта, кошторис, загальний і спеціальний фонди, планування, оздоровчо-реабілітаційний соціум, математичне моделювання, Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний соціально-економічний коледж.*

Постановка проблеми. Демократичні перетворення в Україні, процес входження в європейський і світовий освітній простір зумовили зміну ставлення суспільства до проблем інклюзії. Це передбачає підвищення активності громадян у соціумі і, насамперед, тих, які мають особливі освітні потреби. Інклюзія в освіті означає як процес включення дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітні навчальні заклади і забезпечення їх права на одержання якісної освіти [1, с.97].

Адаптація осіб з особливими потребами у суспільство в сучасних умовах економіки шляхом їх навчання для подальшого працевла-

штування є проблемою будь-якої держави. Нині державні органи влади прийняли ряд правових актів, розроблено спеціальні програми для розвитку інклюзивної освіти щодо забезпечення доступу до навчальних закладів. Проте в Україні гостро відчувається проблема надання освітніх послуг недостатньо мобільним особам, тобто людям, не здатним самостійно пересуватися [2]. Це зумовлено неспроможністю перепланування навчальних приміщень відповідно до встановлених державними органами влади норм та стандартів, відсутністю державного фінансування. Тож для вирішення проблеми інклюзивного навчання в Україні необхідні зміни законодавства, яке регулює перерозподіл бюджетних коштів.

Аналіз останніх досліджень. Фінансування освітньої сфери та науки, зокрема й інклюзивної освіти, досліджували українські економісти: В.Андрущенко, Т. Боголіб, Є. Бойко, О. Василик, Т. Гребнева, В.Демянишин, В.Журавський, А.Крисоватий, О.Кириленко, П. Коваль, Т. Лев, Ю. Лисенко, О.Навроцький, В. Новіков, К. Павлюк, В. Федосов, А. Шевцов, В.Шпотенко, О.Шашкевич, А. Чернобай, С. Юрій, М. Яструбський та ін. Наукові здобутки згаданих вчених є значним внеском у теорію, методологію й організацію фінансування та функціонування вищої освіти.

Однак питання комплексного системного управління фінансовими ресурсами інклюзивних вищих навчальних закладів, що обґрунтують концепцію реформування економічного механізму їхнього функціонування, розроблені недостатньо.

Аналіз не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на важливість і актуальність інклюзивної освіти, науковці констатують серйозні проблеми в її науковому дослідженні та практичній реалізації. Ці обставини визначили актуальність теми, необхідність пошуку економіко-організаційних важелів та моделі впливу на активізацію розвитку інклюзивної освіти в Україні через поліпшення державного фінансування. Метою цієї статті є оптимізація та модернізація «ланцюжкового» перерозподілу видатків кошторису загального фонду вищого навчального закладу в умовах соціально-культурної та оздоровчої реабілітації студента.

Нині в Україні пріоритетним джерелом фінансування освіти залишається бюджетне на основі єдиного кошторису доходів та видатків. Його формують як бюджетні, так і кошти, отримані з інших джерел. При цьому співвідношення між бюджетними та позабюджетними фінансовими ресурсами змінюється залежно від наявності бюджетних ресурсів та зваженої державної політики у сфері освіти, темпів економічного розвитку, форми власності навчального закладу, співвідношення між державним та недержавним секторами економіки та ін. Створення та утримання державою інклюзивного освітнього середовища в системі освіти, зокрема вищої освіти України, є основним важелем, що впливає на інтенсивне реформування традиційної вищої школи, особам з особливими освітніми потребами забезпечує доступ до якісної освіти. Збільшення чисельності дітей з обмеженими можливостями та інтенсивність інтеграції їх у загальноосвітній простір вимагають ефективного

фінансування інклюзивного освітнього середовища в системі вищої освіти України. Це забезпечить неперервність навчання, створить умови для самореалізації дітей та молоді з особливими освітніми потребами. Саме якісна освіта є передумовою успішної адаптації людини в суспільстві. Численні дослідження свідчать, що вища освіта – у десятку цінностей, найбільш важливих для молоді [2]. Освіта для людини з особливими потребами – це шлях до інтеграції, здобуття економічної незалежності.

Виклад основного матеріалу. Взірцем інклюзивного вузу в Україні є Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний соціально-економічний коледж, де елементи інклюзивної освіти впроваджуються послідовно і цілеспрямовано з часу його заснування (1971 р.) [3]. Він заснований як Кам'янець-Подільський планово-економічний технікум-інтернат для інвалідів наказом Міністерства соціального забезпечення УРСР № 56 від 04 червня 1971 р. Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 29 листопада 2016 р. № 1434 «Про перейменування Кам'янець-Подільського планово-економічного технікуму-інтернату» змінено тип та перейменовано його у Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний соціально-економічний коледж. Це – галузевий вищий навчальний заклад із здобуттям освітнього ступеня «Бакалавра» та освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодшого спеціаліста», веде прикладні наукові дослідження та має відповідний рівень кадрового та матеріально-технічного забезпечення для створення належних умов навчання, соціальної, фізичної та медичної реабілітації студентів з особливими потребами [3].

Діяльність навчального закладу фінансувалася до 2017 р. із Державного бюджету України (з січня 2018 р. – з обласного). Коледж отримує кошти для організації на високому рівні освітнього процесу на виконання власного кошторису доходів і видатків.

Проаналізуємо виконання плану надходжень загального фонду кошторису коледжу шляхом співставлення планових кошторисних показників з реальними надходженнями коштів. План надходження коштів загального фонду подано в межах фінансування коледжу за 2014-2017 рр.

Загальний обсяг фінансування в кожному наступному звітному році зростає. Так, щороку, в порівнянні з 2014 роком, обсяг фінансування збільшено відповідно на 23,4%, 43,6%, 22,6%.

Таблиця 1

**Доходи і видатки загального і спеціального фондів кошторису
Подільського спеціального навчально-реабілітаційного
соціально-економічного коледжу за 2014-2017 рр., грн [4]**

№ з/п	Показники	Роки				Відношення 2016-го до 2014 року, %
		2014	2015	2016	I-III квартал 2017	
	Отримані доходи за загальним фондом	6213106	7464707	8924203	7617792	143,6
	Отримані доходи за спеціальним фондом	112350	146112	247968	298646	в 2,2 р.б.
	Видатки за загальним фондом	6130308	7453132	8827362	7617593	144,0
	Видатки за спеціальним фондом	160327	159026	234806	186973	146,5

Джерело: Звіт про результати фінансової діяльності (ф.№ 9Д, № 9М)

Дані таблиці 1 свідчать, що фінансування діяльності коледжу з кожним роком покращується. Так, навчальний заклад у 2016 р. отримав доходів за загальним фондом на 43 % більше та за спеціальним фондом у 2,2 раза більше в порівнянні із 2014 роком. Видатки за загальним фондом за досліджуваний період зросли на 44 %, а за спеціальним – на 46,5 %. Це пояснюється тим, що потреби на провадження освітньої діяльності щороку зростають (збільшення вартості комунальних послуг та енергоносіїв, підвищення соціальних виплат, заробітних плат тощо).

Аналіз таблиці 2 підтверджує, що надходження та витрачання матеріалів та продуктів харчування (у грошовому еквіваленті) щороку зростає. Так, залишок матеріалів та продуктів харчування на початок звітнього року у 2016 р. у порівнянні із 2014 р. зріс на 78815,02 грн.

Надходження за звітний період матеріалів та продуктів харчування в 2016 р. у порівнянні із 2014 р. збільшилось на 764369,9 грн, витрати на потреби установи зросли на 719486,91 грн, а залишок на кінець звітнього періоду збільшився на 123698,01 грн. Це обумовлено тим, що вартість матеріалів та продуктів харчування на ринку щороку зростає.

Отже, спостерігається збільшення обсягу фінансування кожного попереднього року.

Таблиця 2

**Рух матеріалів і продуктів харчування Подільського спеціального
навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу
за 2014-2017 рр., грн [4]**

№ з/п	Показники	Роки			Різниця 2016-го до 2014 р., +/-
		2014	2015	2016	
	Матеріалів і продуктів харчування на поч. звітнього року, всього	247611,78	335525,29	326426,8	78815,02
	Надходження за звітний період, всього	1047847,2	1210458,1	1812217,1	764369,9
	Витрачено на потреби установи за звітний період, всього, зокрема	959933,69	1219556,6	1679420,6	719486,91
	– продукти харчування	887216,79	1108979,8	1514610,4	627393,61
	– медикаменти і перев'язувальні засоби	30234,44	43420,15	48644,36	18409,92
	– господарські матеріали і канцелярське приладдя	28837,14	54551,23	75256,05	46418,91
	– паливо, горючі і мастильні матеріали	9722,32	12113,33	38013,83	28291,51
	– тара	-	100	-	-
	– запасні частини до транспортних засобів, машин і обладнання	53,0	392	2896	2843
	– інші матеріали	3870	-	-	-3870
	Матеріалів і продуктів харчування на кінець звітнього періоду, всього	335525,29	326426,8	459223,3	123698,01

Джерело: Звіт про рух матеріалів і продуктів харчування (ф.№ 6)

Збільшення обсягів фінансування оцінюється позитивно, оскільки, перш за все, свідчить про зростання обсягів діяльності коледжу та пріоритетність його серед навчальних закладів України.

Вказані вище види видатків за відповідними групами реалізовано на основі принципу субсидіарності з урахуванням критеріїв повноти надання гарантованих послуг та наближення їх до безпосереднього споживача. При формуванні та фінансуванні кошторису закладу пропонується першочергово оптимізувати видатки в умовах обмеженості бюджетних ресурсів. Запропоновано логічні ланцюжки структури ефективного планування та фінансування видатків ко-

шторису, які позитивно впливатимуть на стан розвитку закладу освіти.

Отже, видатки загального фонду кошторису Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу були заплановані у 2018 р. і традиційно спрямовуватимуться на оплату праці і нарахування на зарплату; видатки на державне управління; охорону здоров'я та реабілітацію; оплату комунальних послуг та енергоносіїв; на соціальний захист, харчування та соціальне забезпечення студентів; на виховну, гурткову роботу та фізкультурну реабілітацію.

Таблиця 3

**Планові видатки загального фонду кошторису
Подільського спеціального навчально-реабілітаційного
соціально-економічного коледжу на 2018 рік [4]**

Показники	Сума (грн)	%
Оплата праці і нарахування на зарплату працівникам, що надають освітні та інші послуги в коледжі	7576580	47,5
Видатки на державне управління	1472420	9,2
Видатки на охорону здоров'я та реабілітацію	560000	3,5
зокрема на медикаменти та перев'язувальні матеріали	80 000	
Оплата комунальних послуг та енергоносіїв	1210800	7,6
Теплопостачання	974 200	
Водопостачання та водовідведення	56 600	
Електроенергія	180 000	
Соціальний захист, харчування та соціальне забезпечення студентів	5061000	31,7
Продукти харчування	2 484 600	
Стипендія	2 447 256	
Виплати студентам-сиротам	129 144	
Виховна та гурткова робота	41000	0,3
Фізкультурна реабілітація	20000	0,2
Усього	15941800	100

Отже, проаналізуємо взаємовплив вказаних видатків кошторису у контексті вибору альтернативних програм оптимізації їх планування та фінансування.

До найвизначальніших видів видатків кошторису можна, на нашу думку, віднести фінансування «виховної та гурткової роботи», яка формує й розширює світогляд студентів вищого навчального закладу. Це має фундаментальне значення, оскільки від нього залежить самооцінка соціальними суб'єктами свого стану, їх бажання розвиватися

або до пасивного спостереження, що призводить врешті-решт до деградації. Без такого стимулу будь-яка фінансова підтримка соціальних програм буде не ефективною. У плані формування активного й соціально прийняттого світогляду величезне значення має духовність, якщо вона набуває соціально прийнятних форм. Тому розвиток виховної та гурткової роботи у вузі можна започаткувати з фінансування альтернативної програми духовно-оздоровчого розвитку студентів, яка має бути спрямована на закріплення соціально прийнятних норм поведінки в практичній діяльності аналізованого вузу.

Через недостатню виховну роботу, особливо з молоддю в ідеологічному напрямку, вакуум заповнений ідеологією верховенства товарів, моралі, стилю життя інших народів, від засилля імпортованих товарів та послуг втрачають місцевий, державний, а заодно і зведений бюджети.

Розвиток і стимулювання окремих програм при формуванні видатків бюджету на підготовку студентів, виховну та гурткову роботу у вузі взаємопов'язаний з видатком кошторису на фізкультурну реабілітацію, оскільки позитивні емоції, отримані особистістю в її культурному розвитку, сприятимуть зміцненню фізичного здоров'я і укріплюватимуть позитивну соціальну орієнтацію, яку стимулює духовна спрямованість.

Така позитивно соціальноорієнтована особистість студента є конкурентоспроможною на ринку праці, а також може сама брати активну участь у створенні робочих місць. Програми такого соціального розвитку забезпечать позитивну соціальну орієнтацію студентів-випускників, що зменшить кількість правопорушень і знизить навантаження на видатки бюджету на громадський порядок (муніципальну міліцію), безпеку та судову владу. Позитивна орієнтація підсилюватиметься програмами культурно-виховного розвитку територіальної громади.

Важливим позитивним результатом такої діяльності є й те, що фізична реабілітація студентів та профілактична робота зменшать фінансування кошторису на охорону здоров'я.

Тому розвиток таких видів видатків кошторису загального фонду коледжу є визначальним при забезпеченні фінансування охорони здоров'я, а також зменшення його обсягів.

В умовах реформування охорони здоров'я в країні, яка на основі використання програмно-цільового методу забезпечить комплексний підхід до збереження та зміцнення здоров'я населення, Кабінет Міністрів України затвердив план реалізації заходів Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» на 2018 рік. Рішення прийнято з метою створення в суспільстві умов для оздоровчої рухової активності та здорового способу життя заради збереження здоров'я громадян – найвищої соціальної цінності держави. Прийняття зазначеного плану дій дозволить виконати завдання, визначені Національною стратегією. Зокрема, забезпечити скоординовану діяльність суб'єктів різних секторів соціально-економічної сфери державної політики для стимулювання зміни поведін-

ки співгромадян на користь оздоровчої рухової активності та ведення здорового способу життя [6].

Тому перед тим, як запропонувати оптимальні напрямки перерозподілу фінансових ресурсів вузу, вважаємо за доцільне визначити підсумкові показники видів видатків кошторису, з урахуванням впливу всіх чинників, які визначають їх стан. Так, зокрема, для охорони здоров'я можна запропонувати – частоту захворюваності студента у інклюзивному вузі. Структура видатків кошторису на 2018 р. загального фонду коледжу у процесі підготовки та навчання студента становить у відсотках: оплата праці і нарахування на зарплату – 47,5 %; видатки на державне управління – 9,2%; видатки на охорону здоров'я та реабілітацію – 3,5%; оплата комунальних послуг та енергоносіїв – 7,6%; соціальний захист, харчування та соціальне забезпечення студентів – 31,7%; а також на виховну, гурткову роботу та фізкультурну реабілітацію – 0,5% [4].

Отже, для ефективного перерозподілу коштів кошторису загального фонду коледжу використовуємо математичну модель, яка визначає основні фактори діяльності вищого навчального закладу в умовах соціально-культурної та оздоровчої реабілітації. Як підсумкові показники пропонуються частоти «бажаних та небажаних» чинників, що характеризують стан функціональної класифікації видатків кошторису, а також їх співвідношення до кількості задіяних у видатках кошторису, тобто показники інтенсивності.

Зокрема, частота H прояву результативних чинників видів видатків кошторису коледжу може бути оцінена таким чином:

$$H_{ij} = \frac{Kf_{ij}}{Gsk}, \quad (1)$$

де i – код виду видатків кошторису;

j – номер підсумкового показника виду видатків кошторису;

K_f – кількість проявів фактора;

G_{sk} – контингент студентів у коледжі.

Показник інтенсивності In інклюзивного навантаження за цим чинником можна визначити так:

$$In_{ij} = \frac{H_{ij}}{V_i}, \quad (2)$$

де V_i – чисельність студентів з обмеженими фізичними можливостями i .

Високі частотні показники при таких же показниках їх інтенсивності інклюзивного навантаження – свідчення ефективної організації праці у структурі видатків кошторису, вони становлять предмет спеціального вивчення фактичного стану справ, аналізу причин високої ефективності й узагальнення позитивних новацій та розповсюдження їх в інклюзивній освітній діяльності України. Високі частотні показники при низькій інтенсивності допомагають зробити

висновки як щодо підвищення інтенсивності без шкідливого впливу на показники, так і стосовно збереження цієї інтенсивності, як бажаної для конкретного виду видатків кошторису. Низькі відносні показники – свідчення неефективної організації праці та необхідність впровадження передового світового досвіду.

При цьому варто зазначити, що в умовах обмеженості державних фінансових ресурсів необхідно обережно ставитися до кадрових питань і зберігати кваліфіковані кадри, можливо, підвищити ефективність їх праці та внесок у покращення показників оптимізації структури видатків кошторису коледжу.

На основі запропонованих формул розглянемо показники діяльності виду видатків кошторису на охорону здоров'я та реабілітацію інклюзивного вузу.

Таким чином, визначаються логічні ланцюжки структури загального фонду кошторису, які мають позитивно впливати на стан соціального розвитку інклюзивного вузу. Це ніяк не применшує ролі традиційних програм бюджетування охорони здоров'я, освіти, державного управління, культури та мистецтва, фізичної культури і спорту, інших напрямів. Вони закладають основу соціального саморозвитку громад та попереджають прояви й наслідки негативних явищ у їхньому житті, коли неможливо безпосередньо впливати на їх причини.

Тому формування оптимальної моделі кошторисного фінансування інклюзивного вищого навчального закладу щодо запобігання соціально небажаним явищам у коледжі пропонуємо здійснювати шляхом оптимізації структури видатків загального фонду кошторису коледжу. Надзвичайно важливо стимулювати діяльність адміністрації коледжу (відповідних структурних управлінь вузу) з позитивною соціальною програмою індивідуального розвитку особистості (студента, працівника коледжу).

У спеціальному навчально-реабілітаційному закладі вищої освіти створене «оздоровчо-реабілітаційне управління», де працюють медичні працівники (лікарі різних кваліфікаційних категорій, медсестри), які цілодобово медично обслуговують; працівники харчоблоку (шеф-кухар, діетсестра) для організації збалансованого дієтичного харчування; фахівці-реабілітологи, викладачі лікувальної фізичної культури з кваліфікацією реабілітолога. Основні показники «оздоровчо-реабілітаційного управління» коледжу показано в табл.3.

Таблиця 3

**Основні показники «оздоровчо-реабілітаційного управління»
Подільського спеціального навчально-реабілітаційного
соціально-економічного коледжу [4]**

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.
1	2	3	4
Контингент студентів у коледжі (чол.)	183	193	263
Кількість звернень до лікаря (медичного працівника)	330	347	395

Закінчення таблиці 3

1	2	3	4
Частота загальної захворюваності	1,8	1,79	1,5
Чисельність студентів з обмеженими фізичними можливостями (чол.)	148	138	144
Інтенсивність інклюзивного навантаження із захворюваності	0,012	0,013	0,010

Отже, побудуємо математичні моделі, які обґрунтовували оптимізацію планування відповідних коштів загального фонду кошторису коледжу на оздоровчо-реабілітаційне управління. З цією метою оцінимо видатки кошторису для блокування соціально небажаних явищ (наркотична, алкогольна залежність, схильність до правопорушень, висока захворюваність). Введемо в розгляд коефіцієнти ймовірності соціально небажаних явищ snj_i :

$$snj_i = \frac{KNNJ_i}{Gsk} , \quad (3)$$

де i – вид небажаного явища;

$KNNj$ – кількість носіїв небажаних явищ у коледжі;

Gsk – контингент студентів у коледжі.

На наступному етапі оцінимо середні витрати кошторису на блокування небажаного явища $svknj_i$:

$$svknj_i = \frac{SKBNJ_i}{KNNJ_i} , \quad (4)$$

де $SKBNJ$ – стаття кошторису для боротьби з небажаними явищами.

Припустимо, що серед студентів коледжу k коефіцієнти ймовірності соціально-небажаних явищ $sisnj_{k,i} \leq ssk_j$ значно нижчі від середньостатистичних. У цьому випадку у вузі оптимізована економія коштів загального фонду кошторису коледжу на суму:

$$Ekzfk_k = \sum_i (kisnj_{k,i} - ssk_i) \cdot svknj_i \quad (5)$$

Отже, як відрізнити суттєві відхилення статистичних показників від випадкових коливань.

Для усунення впливу випадковостей доцільно використовувати усереднені дані. Такі дії можна здійснювати методом ковзного середнього.

При цьому останні спостереження потрапляють до розряду крайніх точок, і їм віддається преференція перед попередніми значеннями за рахунок спеціально підібраних ваг. Для забезпечення чутли-

вості методу до реальних змін доцільно використовувати згладжування невисокого порядку. Для більшого ефекту згладжування можна проводити повторно.

З урахуванням сказаного вище здійснимо згладжування раніше поданих показників:

$$SNJ_i = \frac{1}{W} \sum_{m=-1}^1 w_m snj_i, \quad (6)$$

$$KISNJ_{k,i} = \frac{1}{W} \sum_{m=-1}^1 w_m kismj_{k,i}, \quad (7)$$

$$W_i = \sum_{m=-1}^1 w_m, \quad (8)$$

де w_i – вагові коефіцієнти трикрапкового шаблону методу ковзного середнього.

Модифікуємо попередні розрахункові формули, замінивши поточні значення показників snj_i , $kismj_{k,i}$ їх згладженими значеннями SNJ_i , $KISNJ_i$.

Якщо інклюзивний вищий навчальний заклад додатково отримуватиме бюджетні асигнування або додаткові субвенції з бюджету в сумі

$$ds_k = r \cdot dek_k, \quad (9)$$

то держава стимулюватиме інклюзивну вищу освіту країни, а вуз матиме тенденцію до зменшення негативних соціальних явищ. Тут коефіцієнтом r позначено частку від зекономлених коштів, яку виділяють для стимулювання інклюзивного вищого навчального закладу (коледжу).

Отже, продемонструємо використання запропонованої методики для аналізу особливостей стимулювання інклюзивного вузу (коледжу) при умові наявного ефекту їхньої діяльності.

Для проведення такого аналізу використаємо певну статистичну інформацію щодо діяльності «оздоровчо-реабілітаційного управління» Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу, яка наведена в таблиці 4.

На основі показника захворюваності студентів у вузі за допомогою методу експертних оцінок згенеровано можливі ряди значень захворюваності в коледжі упродовж трьох періодів спостереження.

У результаті порівняння усереднених коефіцієнтів захворюваності студентів в коледжі встановлено суттєве зменшення цієї величини.

Таблиця 4

Основні показники діяльності «оздоровчо-реабілітаційного управління» Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу [4]

Показники роки	2015 р.	2016 р.	2017 р.
Контингент студентів у коледжі (чол.)	183	193	263
Видатки на охорону здоров'я та реабілітацію, всього (грн)	370640	412206	476223
Кількість медичних працівників (медсестри), (штатні од.)	5	5	5
Кількість лікарських посад (од.)	2	3	3
Видатки на медикаменти (грн)	50000	60000	80000
Видатки на харчування (грн)	1204124	1633727	1666087
Кількість пролікованих студентів (осіб)	330	347	395
Кількість ліжко-днів (днів)	45700	24700	23300
Вартість витрат на охорону здоров'я та реабілітацію на хворого на ліжко-день	9,20	19,12	23,87
Вартість витрат на харчування на хворого на ліжко-день	26,35	66,14	71,50

Помножимо цю величину на кількість студентів коледжу, вартість одного ліжко-дня та середню кількість ліжко-днів, що припадає на одного хворого, й отримаємо орієнтовну величину економії бюджетних видатків (див. табл. 5).

Таблиця 5.

Орієнтовні обсяги економії коштів кошторису при умові ефективної реабілітації та відчутного покращення стану здоров'я студентів коледжу

Аналізовані показники	Поточні значення		
Коефіцієнт умовно-середньої схильності до захворювання в коледжі (вроджена, або природна)	0,81	0,72	0,54
Частота загальної захворюваності	1,8	1,79	1,5
Інтенсивність інклюзивного навантаження із захворюваності	0,012	0,013	0,010
Усереднений коефіцієнт захворюваності студентів	0,018	0,017	0,008
Коефіцієнт зменшення захворюваності	0,009 (1%)		
Кількість студентів коледжу станом на 1.09.2017 р. (чол.)	263		
Середня вартість ліжко-дня (за останні три роки), (грн)	33,27		
Середня кількість ліжко-днів (за останні три роки)	87,5		
Економія бюджетних витрат (грн)	6890		

Висновки. Отже, використовуючи названу вище методику, зекономлено близько 7 тис.грн коштів загального фонду кошторису коледжу. Така ж гранична економія коштів може бути досягнута за рахунок статей підтримки фінансування на виховну, гурткову роботу та фізкультурну реабілітацію, де має активно генерувати програма розвитку соціальної активності студентів коледжу.

Із врахуванням вказаних вище факторів максимальна економія коштів може бути на рівні 7%, що дорівнюватиме майже 50 тис.грн.

На викладацьку та наукову діяльність працівників та їх заробітну плату видатків зменшувати не рекомендується. Оскільки, крім основної роботи в навчально-реабілітаційному вузі, викладач активно пропагує та підтримує ініціативні програми формування світоглядних позицій студентів, і це сприяє зниженню захворюваності в коледжі.

Варто зазначити, що це лише один з можливих напрямків економії бюджетних коштів.

Не менша економія коштів від позитивного впливу працівників вузу – психолога та соціального педагога на ситуацію у коледжі. Окрім того, покращення стану здоров'я та психологічного клімату в сім'ях стимулюватиме ширше залучення студентів до занять спортом, культурно-естетичного та професійного самовдосконалення як за рахунок бюджетних коштів, так і на платній основі, що стимулюватиме розвиток як загального, так і спеціального фондів коледжу.

Варто також зазначити, що наведені оцінки отримано за умови достатньо значного зменшення захворюваності, близько 15%. Це доволі високий, але реальний показник, враховуючи комплексний характер оздоровчих програм та позитивну активізацію діяльності самих індивідів для їх реалізації. Однак у початковий період діяльності таких радикальних зрушень очікувати не варто. Тому також проведено додаткові дослідження з метою проаналізувати можливості стимулювання вузу при значно нижчих показниках захворюваності студентів коледжу.

Список використаних джерел

1. **Бойчук Ю.Д., Бородіна О.С., Микитюк О.М.** Інклюзивна компетентність майбутнього вчителя основ здоров'я: монографія. – Харків : ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2015. – 117 с.

2. **Кравцова А.О.** Розвиток інклюзивної освіти в умовах ринкової економіки / А.О. Кравцова // Наукові праці. Економіка. – Випуск 177. – Том 189 [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/economy/2012/189-177-29.pdf>.

3. **Статут** Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу, затверджений загальними зборами ПодСпецНаР-СЕК від 06.12.2016 р., протокол № 70. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://posek.km.ua/images/stories/doc/statut.pdf>.

4. **Фінансова звітність** Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://posek.km.ua/images/stories/doc/statut.pdf>.

5. **Пасічник Ю. В.** Бюджетний потенціал економічного зростання в Україні: монограф. / Ю. В. Пасічник. – Донецьк: ТОВ „Юго-Восток, Лтд”, 2005. – 642 с.

6. **Розпорядження** Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2017 р. №548 р «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» на 2018 рік» [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/250213047>.

7. **Грищенко І.М.** Професійна освіта в системі економічних досліджень: монографія / І. М. Грищенко. –К.: Грамота, 2014. – 384 с.

References:

1. **Boychuk Y.D., Borodina O.S, Mykytyuk O.M.** (2015) Inklusyvna kompetentnist maibutnjogo vthytelja osnov zdorovja: monografija [Inclusive competence of the future teacher of the basis of health: a monograph]. – Kharkiv: KhNPU them. GS Pansy. [in Ukrainian].

2. **Kravtsova A.O.** Rozvytok inkluzyvnoi osvity v umovah rynkovoi ekonomiky [Development of inclusive education in a market economy]. [www.racurs.ua. Retrieved from http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/economy/2012/189-177-29.pdf](http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/economy/2012/189-177-29.pdf). [in Ukrainian].

3. **Statut Podilskogo spetsialnogo navthalno-reabiltatsinogo sotsialno-ekonomithnogo koledgu** [Statute of the Podolsk Special Education and Rehabilitation Socio-Economic College]. [www.racurs.ua. Retrieved from http://posek.km.ua/images/stories/doc/statut.pdf](http://posek.km.ua/images/stories/doc/statut.pdf). [in Ukrainian].

4. **Finansova zvitnist Podilskogo spetsialnogo navthalno-reabiltatsinogo sotsialno-ekonomithnogo koledgu** [Financial reporting of the Podilsky Special Educational and Rehabilitation Socio-Economic College]. [www.racurs.ua. Retrieved from http://posek.km.ua/images/stories/doc/statut.pdf](http://posek.km.ua/images/stories/doc/statut.pdf). [in Ukrainian].

5. **Pasichnik YV.** (2005) Budjetnyi potentsial ekonomithnogo zrostannja v Ukraini: monografija [The budget potential of economic growth in Ukraine: monograph. / Yu. V. Pasichnyk.] – Donetsk: South-East Ltd.[in Ukrainian].

6. **Rozporjadjennja** Kabinetu Ministriv «Pro zatverdgennja planu zahodiv shodo realizatsii Natsionalnoi strategii z ozdorovtsoi ruhovoї aktivnosti v Ukraini na period do 2025 «Ruhova aktyvnisti – zdorova natsija» na 2018 rik [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 18, 2017 No.548-r “On Approval of the Plan of Measures for the Implementation of the National Strategy for Motor Reactivity in Ukraine until 2025” Motor Activity – a Healthy Lifestyle – a Healthy Nation “for 2018 [Electronic resource]: Access mode: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/250213047>.[in Ukrainian].

7. **Gryshenko I.M.** (2014) Profesiina osvita v systemi ekonomithnyth doslidgen: monografija [Professional education in the system of economic research: monograph]. Kyiv: Gramota. [in Ukrainian].

Марьян Николаевич Трепак,

к.э.н., доцент, директор Подольского специального учебно-реабилитационного социально-экономического колледжа

ул. Годованца, 13, г. Каменец-Подольский, 32300, Украина

tmt.75@ukr.net

Оптимизация расходов сметы инклюзивного высшего учебного заведения в условиях социальной модели оздоровительной реабилитации

Аннотация. В статье проведен мониторинг сметного финансирования Подольского специального учебно-реабилитационного социально-экономического колледжа в аспектах общего и специального фондов. Разработаны собственные методологические направления математического моделирования оптимизации структуры расходов общего фонда сметы колледжа в условиях эффективного их выполнения, учитывая особенности социально-культурного и оздоровительно-реабилитационного социума. Разработанные логические цепочки первоочередности планирования соответствующих расходов, которые должны положительно влиять на состояние социального развития колледжа. Определены направления экономии бюджетных средств в колледже.

Ключевые слова: инклюзивное образование, высшее образование, смета, общий и специальный фонды, планирование, оздоровительно-реабилитационный социум, математическое моделирование, Подольский специальный учебно-реабилитационный социально-экономический колледж.

Marian Tripak,

*PhD in economics, associate professor the headmaster of Podilsky social and economic college of rehabilitation and training, st. Godovantsia, 13, Kamianets-Podilskiyi, 32000, Ukraine
tmm.75@ukr.net*

Optimization of expenditures of estimate of inclusive higher education institution in conditions of health rehabilitation social model

Purpose. The logic chains of primary importance in planning of the relevant expenses, which had been called to influence positively to the social development of the college are processed. The directions of budget savings in the college are determined.

Methodology of research. The article uses modern general scientific and special methods of economic research, in particular: a systematic approach – when studying the connections between phenomena and processes of analysis of the financial state of the inclusive institution; statistical analysis – in determining the dynamics, structure of financial resources of the inclusive institution of higher education in the context of general and special funds; dialectical and abstract-logical – when conducting theoretical generalizations and forming conclusions.

Results. The article reviews the estimated financing of Podilsky Special Education and Rehabilitation Socio-economic College in the context of general and special funds. The author's own methodological aspects are developed with the help of mathematical modeling in relation to optimization of the structure of the college general fund budget expenditures in conditions of their effective implementation, taking into account the features of socio-cultural, health and rehabilitation society.

Therefore, before proposing optimal directions of the financial resources redistribution of the higher education institution, we consider it is appropriate to define the final indicators of the types of expenditures estimates, taking into account the impact of all factors, which determine their state. So, in particular, healthcare can be offered – the incidence of a student in an inclusive higher education institution. The expenditure structure of estimate of the College's general fund in the year 2018 in the process of student's training and education is in a percentage – wages and salaries – 47.5%, public administration expenditures – 9.2%, health care and rehabilitation

expenditures – 3.5%, payment for communal services and energy resources – 7.6%, social protection, nutrition and social security for students – 31.7%, as well as for educational, club activities work and physical rehabilitation – 0.5%. Therefore, for the effective redistribution of the funds of the general fund of the college, we use a mathematical model, which defines the main factors of the activity of the higher education institution in conditions of socio-cultural and recreational rehabilitation. As outcome indicators, the frequency of “desirable and undesirable” factors that characterize the state of functional classification of cost estimates, as well as their correlation to the amount involved in expenditure estimates, that is, intensity indicators are offered.

On the basis of the proposed formulae, we will consider the indicators of activity of the type of expenditure estimates for health and rehabilitation of the inclusive higher education institution.

Thus, the logic chains of the general fund structure are determined, which should positively influence on the state of social development of the inclusive higher education institution. That doesn't diminish the role of traditional budgeting programs for health, education, public administration, culture and arts, physical culture and sports and other areas. They lay the foundation for social self-development of communities and prevent manifestations and consequences of negative events in their lives, without being able to directly influence their causes.

Conclusion. Taking into account the above-mentioned methodology, about 7 thousand UAH of funds of the general fund of the college budget are saved. The same marginal cost savings can be achieved through the support of funding for educational, club activities work and physical education rehabilitation, which should actively generate a program of the development of social activities of college students.

Key words: *inclusive education, higher education, estimates, general and special funds, planning, health improvement and rehabilitation, mathematical modeling, Podilsky special educational and rehabilitation socio-economic college.*